

Museum
Amsterdam Noord

OPENINGSTIJDEN:

Dinsdag tot en met zondag van 13.00 tot 17.00 uur.

Op maandag gesloten.

Zamenhofstraat 28A, 1022 AD Amsterdam, telefoon 06 3097 5602

NIEUWSBRIEF

JULI 2014

AGENDA

Zondag 6 juli 11.00 uur

Verhalen over de Zuiderzee, Tuin aan Zee. Deze lezing wordt NIET in het museum gehouden maar aan de Buiksloterweg 9.

Zaterdag 12 juli 11.00 uur

Begeleide fietstocht Waterlandse Zeedijk West o.l.v. Jaap Lekkerkerker, start museum, kosten 10 euro p.p.incl. drankje onderweg, leden Amsterdam historisch-culturele vereniging 8 euro.

Zondag 27 juli 13.00 uur

Dit is de laatste dag van de tentoonstelling "Badhuizen in Amsterdam".

28 juli t/m 1 augustus

Het museum is gesloten wegens de opbouw van de tentoonstelling "Scholen in Noord".

Vrijdag 1 augustus om 17.30 uur

De opening van de nieuwe tentoonstelling "Scholen in Noord"

Beste Vrienden, Beste Lezers van de Nieuwsbrief.

Graag deel ik u het volgende mede.

Het ligt in mijn voornemen op 31 december 2014 mijn taken als voorzitter van de Stichting Museum Amsterdam Noord en waarnemend directeur/penningmeester van het museum neer te leggen.

Tot die tijd zal ik de lopende zaken afhandelen.

In het komend half jaar zullen Frida Badoux, Anneke Stavast en Laura Roscam Abbing de herverdeling van de bestuurstaken en van de werkzaamheden van de vrijwilligers op zich nemen.

Het ligt in de bedoeling dat bovengenoemd drietal medewerkers u in de loop van het najaar van het resultaat van hun werkzaamheden op de hoogte stelt.

Groeten,

Henk Ras,
Voorzitter.

Fietstocht langs het westelijk deel van de Waterlandse Zeedijk

Vertrek zaterdag 12 juli 2014, 11.00 uur vanaf het museum.

Jaap Lekkerkerker begeleidt de fietsers en vertelt onderweg wat er allemaal te zien is. Hij heeft dat al een aantal keren met veel plezier gedaan. Het westelijk deel van de dijk ziet er veel meer nog uit zoals het vroeger was dan het oostelijk deel. De gemeente Buiksloot reikte tot hier tot 1921 en de dijk heeft op dit stuk de laat twintigste eeuwse ingrepen niet doorgemaakt. De dijk heeft meer allure gehouden. En verderop wordt het de Kadoelerdijk Kwaad dolen is het daar niet meer. Nog meer als vanouds is de Landsmeerderdijk met het unieke poldertje Wilmkebreek. Ook daar vertelt Jaap allerlei

bijzonderheden die u wellicht nog niet wist. Uiteindelijk komt de fietser weer fluitend aan in Tuindorp Oostzaan en kan dan op het NDSM-terrein de pont nemen naar het Centraal Station of naar z'n favoriete deel van Noord terug rijden.

Kosten: 10 euro p.p., inclusief drankje onderweg.

Opgeven bij Jaap Lekkerkerker (06 57339448 of jaap.lekkerkerker@euronet.nl)

Badhuizen van Amsterdam

Tentoonstelling nog te bezichtigen tot en met zondag 27 juli 2014

De nagebouwde badhokjes in het museum doen menig bezoeker een kreet van herkenning slaken. Zo zagen ze er inderdaad uit! En dan komen verhalen over wat men vroeger als bezoeker allemaal heeft meegemaakt in het badhuis.

De tweede kreet wordt geuit als men de blote jongeman ontwaart, die in een van de badhokjes zich uitgebreid staat te douchen. Op de film natuurlijk.

Als u ook van deze tentoonstelling wilt genieten, kom dan snel naar het museum!

De tentoonstelling staat tot en met zondag 27 juli.

Verhalentuin met Verhalen over de Zuiderzee

Zondag 6 juli 2014, 11.00 uur, Tuin aan Zee, Buiksloterweg 9

Aanbevolen!

Nancy Wiltink vertelt in de Verhalentuin verhalen voor volwassenen. Over botters die naar teer ruiken, vissers die op de Zuiderzee vissen en leugenaars die mooie verhalen vertellen. Te mooi om waar te zijn:

Voor mijzelf ideaal om in de vakantiestemming te komen, mijn middelbare school jaren voeren we met de hele familie op zo'n houten platbodem in de natte Hollandse zomers en we deden net alsof we echte vissers waren. Ergens in Japan moet nog een foto van mij zijn in mijn zeilkleren: een oude Urker broek en hesje. Een echte Hollandse jongen, dacht die toerist en vroeg me te poseren bij de haven. Soms kwamen we pompend de haven binnen, want zo'n houten boot kan naar lekken. We ontbeten met spek en sliepen op het voordek in een opgerolde fok tijdens de overtocht naar Friesland. Sterke verhalen. Van Belcampo en den Hartog en een snufje van mezelf.'

Waar kan je die verhalen beter horen dan in Tuin aan Zee? Naast de Willemsluis en voor al die mensen die maar niet begrijpen waar die Zee van Tuin aan Zee nou eigenlijk op slaat: dat mysterie is dan bij deze ook meteen opgelost. Kom zitten op één van de leugebankjes, luister naar onwaarschijnlijke verhalen en vertel er zelf ook één, als je wil. Want van verhalen komen verhalen.

In de dialoog na afloop delen we verhalen die niemand kan geloven, maar die we allemaal meemaken.

Amsterdam Noord om 11.00 uur. Het verhaal begint om 11.30 uur.
Met gratis taart met ouderwetse rode bessen uit de tuin en muntthee

Prijs: 10 euro/5 euro met kortingspas

Adres: Tuin aan Zee, Buiksloterweg 9 Amsterdam, vlak achter Amsterdam CS – over met de pont.

Het is echt buiten. Regen of kou? Geen probleem Dan bouwen we een tentje en er zijn dekentjes en paraplu's. Het gaat altijd door.

Aanmelden: nancy@tuinaanzee.nl

Scholen van Noord, vroeger en nu

Tentoonstelling van 1 augustus tot en met 30 november 2014

Scholen hebben we te danken aan wereldlijke en kerkelijke machthebbers die dienaren nodig hadden die schrijven konden om de administratie van hun machtsgebied bij te houden. Toen adel, kerk en steden in de late middeleeuwen steeds meer de dienst uit gingen maken, werd het gewoonte dat de kinderen van de elite naar school gingen om daar lezen, schrijven, rekenen, godsdienstige beginselen en zingen te leren. Ook na de Reformatie, in de 16e eeuw, toen de handel steeds belangrijker werd, werd dat voortgezet en ook uitgebreid met universitair onderwijs. Het Latijn bleef nog lang de taal van de wetenschap, maar werd langzaam vervangen door de volkstaal, vooral ook doordat de Bijbel in die taal werd uitgegeven.

Scholing op het platteland en in arbeiderskringen bleef lang een vrome wens. Elke gemeente had ook in de Nederlanden z'n eigen regels voor het onderwijs en eisen aan de leerkracht. Daarin kwam pas eenheid onder invloed van Napoleon in de Bataafse Republiek. Er werden zekere eisen aan de onderwijzer gesteld, maar dat waren vooral eisen op het terrein van zijn

Verhalen vertellen in de Tuin

Eerste klas Kinselmeerschool 1971

godsdienstige overtuiging. Wel kwam er jaarlijks een schoolinspecteur langs die vaststelde hoe het onderwijs werd aangepakt en richtlijnen voor verbetering uitvaardigde.

Zo werd de jongens van de dorpsschool in Durgerdam verboden in de klas hun klompen aan te houden, omdat ze daarmee zoveel lawaai maakten dat het van iets leren eigenlijk niet kwam.

In de 19e eeuw had elk dorp wel een schooltje, waar van tijd tot tijd jongens en ook meisjes het onderwijs volgden, althans voor zover ze niet nodig waren om thuis te hooien of zieke familieleden te verzorgen. De meester was behalve zaterdagmiddag elke dag op school in touw en de zaterdagmiddag ook, want dan moest hij het schoolgebouw grondig schrobben. En op zondag was hij de koster, luidde de kerkklokken en deed als het nodig was dienst als doodgraver.

Een grote verbetering vormde het Kinderwetje van Van Houten uit 1874. Kinderen mochten tot hun 12e jaar niet meer in fabrieken werken. Op het land en in het huishouden overigens nog wel. Maar de echte ommekeer kwam in 1900, toen door de Tweede Kamer de eerste Leerplichtwet werd aangenomen. Kinderen werden verplicht om van hun 6e tot 12de jaar naar school te gaan.

Dat besluit werd overigens maar net aan met 50 tegen 49 stemmen genomen. Als het 50 tegen 50 was geweest, zou de wet er niet door zijn gekomen. Die ene stem werd niet uitgebracht doordat de geachte afgevaardigde Schimmelpenninck net de dag ervoor van z'n paard was gevallen. Het paard was verstandiger geweest dan zijn berijder, fluisterden de voorstanders van de wet.

De afgelopen eeuw zijn er nog heel veel veranderingen in het onderwijs aangebracht. Wie vroeger - zo'n 50 of 60 jaar geleden - op school heeft gezeten, kijkt in een modern klaslokaal z'n ogen uit. En omgekeerd natuurlijk.

Schoolbankje uit vroegere jaren

In het museum hebben we naast elkaar twee klassen opgesteld. Een van vroeger, uit de jaren vijftig, en een van nu. Voor de eerste kregen we hulp van het Schoolmuseum in Ootmarsum, voor de tweede van het Vogelnest in de Mussenstraat en van de firma moderne apparatuur heet KG & Rolf te Ochten.

Maar het centrum van de tentoonstelling wordt gevormd door een kleine honderd klassenfoto's die ons door vroegere bezoekers van lagere / basisscholen in Noord zijn geleverd.

Fietstocht langs voormalige badhuizen op 1 juni 2014

Ruud van der Markt fietste mee en schreef het volgend verslag.

Zondag 1 juni jl. maakten we een fietstocht langs een aantal van de voormalige Gemeente Badhuizen onder leiding van Klaas Jan Verweel. Klaas Jan gaf bij ieder badhuis uitleg over bijzonderheden en over de algemene geschiedenis van de badhuizen. Ongeveer 18 mensen fietsten mee en het weer werkte goed mee.

We startten bij ons eigen badhuis Vogeldorp aan de Zamenhofstraat, het tegenwoordige Museum Amsterdam Noord. Er was maar één afdeling in dit badhuis en daarom waren er aparte openstellingen voor mannen en vrouwen. Ook de vierkante vorm van het gebouw is speciaal.

Via de IJpleinpont fietsten we naar de Nieuwe Uilenburgerstraat. Op de hoek met de Houtkopersburgwal staat het voormalige badhuis. Dit badhuis heeft twee vleugels: een voor de mannen en om de hoek een kleinere vleugel voor de vrouwen, elk met een aparte ingang. In het midden was de centrale stookruimte, nog herkenbaar aan de schoorsteen. Ook was er een wasinrichting gevestigd. De gevelstenen zijn afkomstig van pakhuizen die op het Uilenburgereiland hebben gestaan.

Voormalig badhuis aan de Nieuwe Uilenburgerstraat

Via de Weesperstraat komen we in de Voormalige Stadstimmertuin. Op nummer 91 was hier het Centraal Kinderbadhuis nr.2 (Weesperbadhuis) gevestigd. Kinderbadhuizen werden vroeger ook wel commando-badhuizen genoemd, omdat hier hele schoolklassen naar binnen 'gecommandeerd' werden. De kinderbadhuizen waren min of meer voorlopers van de latere gemeentebadhuizen. Dit badhuis heeft geen monumentenstatus.

Voormalig badhuis aan het Boerhaaveplein

Vanaf hier is het slechts enkele minuten naar het Boerhaaveplein. Het badhuis op dit plein heeft een typische ronde vorm. Het heeft aparte ingangen voor mannen en vrouwen, nog zichtbaar aan het mooie smeedwerk. Toen we de buitenkant van het gebouw bekeken, kwam de huidige gebruiker, een theatermaker, naar buiten en nodigde ons uit voor een kleine rondleiding binnen. In de tegenwoordige theaterzaal bevonden zich vroeger 38 stortbaden (douches) en twee kuipbaden. De eronder gelegen stookruimte is nog in originele staat en er is nog één ingang naar de kolenkelder.

Volgende stop was de Funenkade, waar tegenwoordig Brouwerij Het IJ gevestigd is. De verhouding tussen mannen- en vrouwendouches was 17 voor de mannen en 2 voor de vrouwen. Verder waren er twee kuipbaden voor mannen en één voor vrouwen. De kuipbaden werden na WO2 verwijderd, omdat het teveel water en energie kostte. Ook dacht men dat douchen hygiënischer was dan baden.

Onze tocht eindigde op het Javaplein. Ook hier een badhuis met twee afdelingen en centraal een stookruimte met schoorsteen. Dit prachtige gebouw is vreemd genoeg geen monument. Het heeft veel verschillende bestemmingen gehad, net als veel van de andere voormalige badhuizen. Binnen is daardoor veel veranderd.

Tegenwoordig is het een horeca gelegenheid en de huidige eigenaar probeert veel zaken in weer in originele staat te herstellen. Het is het laatst gebouwde gemeentebadhuis van Amsterdam (1942).

In 1933 werd een nieuw bouwbesluit van kracht: iedere nieuw te bouwen woning moest vanaf dat moment een badruimte hebben. Een warmwatervoorziening was echter niet verplicht, waardoor veel mensen de ruimte voor van alles gebruikten, behalve voor douchen. Pas in de 60er jaren werden nieuwe woningen met douche én warm water gebouwd en werden in oudere woningen ook douches met warm water ingebouwd. Het bezoek aan de badhuizen liep sterk terug en er kwam een einde aan het tijdperk badhuis.

Voormalig badhuis aan het Javaplein

Nieuwe bestuursleden en vrijwillige medewerkers zijn welkom

De toekomst vraagt nieuwe medewerkers die zich voor het museum willen inzetten. Dat kan op verschillende terreinen. Als bestuurslid, met name als penningmeester, of als gastvrouw/heer of als medewerker die meehelpt bij het opbouwen van tentoonstellingen bijvoorbeeld.

Wie een vrijblijvend kennismakingsgesprek wil voeren, is van harte welkom. Mail of bel met de voorzitter, Henk Ras, hjcras@gmail.com of 06 30975602.

Badhuis Disteldorp ontruimd

Ons bereikte het bericht, dat ons tweelingbadhuis in Disteldorp, dat de laatste tijd door buurtbewoners zo leuk in gebruik was genomen, ontruimd is. Het is blijkbaar verkocht en de nieuwe eigenaar wilde de buurt eruit hebben.

Aan de historie van de badhuizen is weer een stukje geschiedenis toegevoegd.

Colofon

Tenzij anders vermeld:

Tekst: Henk Ras

Redactie & Vormgeving: Ruud Slagboom

Fotografie: Colin Brace (foto pagina 1)
 Ruud van der Markt (foto's pagina 2, 5 en 6)
 Nancy Wiltink (foto boven pagina 3)
 Ruud Slagboom (foto onder pagina 3)
 Victor Lachmeijer (foto pagina 4)

Sponsors

www.noord.amsterdam.nl

www.ymba.nl

www.dekey.nl